

A famatuzsálemek és faóriások számbavételéről

Az elmúlt másfél évszázadban sokan emeltek már szót az öreg fák védelme érdekében, s a jó néhány cikk mellett voltak, akik összeírásukkal is próbálkoztak. Ezek a listák azonban vagy elvesztek, vagy aktualitásukat veszítették, ezért az 1990-es évek elején egy új, folyamatosan aktualizálható lista összeállítását vetjük tervbe. Ebben a munkában az erdőmérnök kollégáitól is kaptunk segítséget, amiért ezúton is köszönetet mondunk. Ennek az első felbuzdulásnak terméke, mintegy 2000 faegyed fontosabb adatainak közreadása 1994-ben az Erdészeti Történeti Közlemények – azóta sajnos már kifogyott – XV. kötetében valósult meg. Az adatok azóta is folyamatosan gyűlnek, s a regiszterünk már 4000-nél is több egyed jellemzőit tartalmazza. A számítógépes nyilvántartás és az internetes csatlakozás lehetővé teszi, hogy elektronikus formában is közkinccsé tegyük adatainkat, amire az elmúlt időszakban sor is került. A Nyugat-magyarországi Egyetem honlapján keresztül a Növényteni Tanszék bemutatásánál az érdeklődők megtalálják ezt az adatházist. De közvetlen formában is elérhető a <http://oregfak.emk.nyme.hu> útvonalon.

Nem lehet elhallgatnunk azt sem, hogy sok helyen mutatkozik érdeklődés e különleges természeti értékek iránt. Örömmel nyugtázzhatjuk például, hogy Békés megye *Szelekovszky László* összeállításában, színes fotókkal illusztrált önálló kötetben adta közre az ott élő famatuzsálemeket. De nem olyan régen jelent meg a Vas megyei részletes kataszter is a Kanitzia c. szakfolyóiratban *Tóth József, Somkuthy Ferenc* és *Czímber Béla* tollából, ahol a részletes leírások mellett ugyancsak találunk számos fényképfelvételt is. Örömmel veszem kézbe mindig a SEFAG Híradó újabb és újabb számát, mert a címlap jobb felső sarkában „Az idők nagy tanúi” címmel állandó rovatuk van, ahol egy-egy kiemelkedő faegyed fotóját és részletekig történő bemutatását lehet tanulmányozni. E sorozat keretében eddig több, mint 20 fa került be a népszerű újságba. Jóleső érzéssel lehetett nyugtázni tavaly az „Alföldi Erdőkért Egyesület” fotópályázatának kiírását „Az Alföld nevezetes fái” témakörben, s büszkékké lehetünk a „Hajagi barkócafa” védetté nyilvánítására is,

amely megfelelő publicitást kapott az Erdészeti Lapokban és a németországi Corminaria szaklapban egyaránt. De napilapok, helyi kiadványok is rendszeresen foglalkoznak ezekkel a mindenki szívéhez közel álló természeti emlékekkel. A hosszú sorból itt csak a *Kapocsy György* könyvét, a „Magyarság nevezetes fái”-t emeljük ki, mely a nemzettudatnak is egy csöppnyi darabja egyben.

Faóriásaink és famatuzsálemeink a külföld érdeklődését is felkeltették, több európai és világregiszterbe bekerültek a legjeink, s jó néhány rajongó zárandokolt el a pannon tájakra, hogy láthassák személyesen is őket.

Mivel a fent említett adatházist nem érezzük teljesnek, s a folyamatos aktualizálás is késést szenvedhet, ezért arra kérünk tisztelettel minden természetet féltő és óvó kollégát, hogy új adatait, észrevételeit ossza meg velünk, s juttassa el ezeket a Növényteni Tanszékra. A segítséget – amely sokak részéről eddig is példás együttműködésben testesült meg – ezúton is nagyon köszönjük.

E sorok írója kötelességének érzi azonban, hogy aggodalmát a szakközönsséggel megossza. Sajnos nagyon jól kirajzolódik az a tendencia, hogy az utóbbi évtizedben felgyorsult a famatuzsálemek és faóriások pusztulása, vagy éppen az engedéllyel vagy engedély nélkül történő kivágása. Ez részben a(z) előnytelenül megváltozott tulajdonviszonyoknak is betudható, de a sokak részéről tapasztalható nemtörődömség, hanyagság is ott lapul több esetben. Az erdészek sokat tehet(né)nek a környezetükben lévő faegyedek megóvása terén, amire méltán lehet(né)nek büszkéek. Erre számos jó példa van, de ez az ügy a helyi kezdeményezések mellett országos szintű odafigyelést is megérdemel. S ha berreg a motorfűrés, csattog a fejsze, gondolkunk mindig arra, hogy nincs olyan erdőrészlet, amelynek valamelyik sarkában ne férne el néhány faegyed vagy facsoport, amelyekből a jövő faóriásai és famatuzsálemei lehetnek!

Dr. Bartha Dénes

Egy famatuzsálem emlékére

A Vetyeháti fehér nyár Csongrád megye legidősebb és legnagyobb méretű fája volt. 250–300 éves becsült kora a puhafák között kiemelkedő. Ám külön figyelmet azért érdemel, mert Bartha Dénes: Magyarország faóriásai és famatuzsálemei című kötete alapján 1053 cm-es kerületével és 42 m-es magasságával valószínűleg az ország legnagyobb méretű faegyede lehetett.

Ez a faóriás Szeged-Tápén, a Maros árterületén nőtt. A törzs 2,5 m magasán több ágra oszlott. Méreteire jellemző volt, hogy egy-egy ágának átmérője még 8–10 m magasságban is meghaladta az 1 métert. A védett fa a Horthy-korszakban mozgalmi találkozóhely volt, ennek emlékét a fa alatt emléktábla őrzi. Az elmúlt években egyre rosszabb egészségi állapotú fa pusztulásáról a Délmagyarország május 11-i számában számolt be. A néhány hete tomboló viharok a faóriás már nem tudott ellenállni, gyökerei kettépattantak a rájuk nehezdedő erők hatására és kidőlt.

Nem tudom, mi lesz a kidőlt fa további sorsa. Megfontolandónak tartom, hogy legalább egy korongját őrizzük meg az utókornak. Erre legjobb hely az Ópusztaszeri Nemzeti Emlékpark lehetne.

Andrés Pál

Balogh András rajza, 1955